

lifevänern

**Din skyddade natur
i Vänern**

Vänerns naturlandskap

I Vänern finns Europas största sötvattenskärgård med tusentals öar, kobbar och skär. Här finner du även den fria horisonten, kristallklart vatten, öppna klippstränder, vassrika vikar, knotiga tallskogar och en mängd andra intressanta miljöer som gör Vänern till ett unikt inlandhav med rikt djurliv och stora möjligheter till naturupplevelser.

Precis som vid havet är Vänerns stränder naturligt öppna genom påverkan av vind, vågor och is. Det skapar typiska öppna stenstränder och hållmarker där endast torktåliga växter trivs. I vikar och vindskyddade lägen finns rikare marker med lövskogar och odlingsbygd samt vassbälten som sträcker sig långt ut över de flacka sjöbottenarna.

I Vänerns övärld finner du talrika skär som med sina fågelkolonier ger liv åt skärgården under sommaren. De öppna kobbarna är livsviktiga miljöer för kolonihäckande fåglar som tärnor, måsar och trutar. Andra arter som storlom, strandskata och roskarl häckar i anslutning till fågelkolonierna där de finner nödvändigt skydd mot rovdjur.

På många öar med hållmarker och klippor växer det gles gammal tallskog. Det är i de gamla knotiga furorna som fiskgjusen och havsörnen gärna placerar sitt bo. Genom att många av skärgårdsområdena är skyddade som naturreservat finns det möjlighet för träden att växa sig gamla och grova vilket är en förutsättning för att de ska kunna bära rovfåglarnas omfångsrika och tunga bon.

Varför vi skyddar områden

Naturområden skyddas för att bevara biologiskt rika och vackra naturområden till kommande generationer. Fina områden skyddas också för att ge oss människor möjlighet att besöka och uppleva olika naturtyper som är lämpliga för rekreation.

Just naturens stora värde för friluftslivet är motivet till många av naturreservaten i Vänerne. Det är länsstyrelserna och kommunerna som har det viktiga uppdraget att skydda naturområden som naturreservat.

Naturreservatet Lurö skärgård. Foto: Mikael Solebris

Vänerne naturmiljöer skyddas för att de både är en omistlig del av det svenska landskapet och en värdefull resurs för samhället. Genom att förse våra skyddade områden med lämpliga anläggningar skapar vi goda förutsättningar för friluftsliv och rekreation. Attraktiva och tillgängliga naturmiljöer främjar vistelse i naturen, ger bättre hälsa och ökad livskvalitet för både dagens och kommande generationer.

Naturreservatet Nötön-Åräs Viken. Foto: Fredrik Willde

Naturskyddade områden i Vänern

Naturreservat utgör den vanligaste skyddsformen för skyddad natur i Sverige. Sammanlagt finns ett 40-tal reservat i och omkring Vänern. Många av de stora skärgårdsområdena är skyddade liksom en del uddar och strandområden.

I naturreservaten gäller olika regler beroende på vad som är skyddsvärt och känsligt. Information om respektive naturreservat finns via länsstyrelsernas webbplats lansstyrelsen.se.

Nationalpark är det starkaste skyddet av natur i Sverige. I Vänern finns nationalparken Djurö med ett trettiotal öar och skär. Ögruppens isolerade läge mitt i Vänern med gammal tallskog, lummiga lövskogar och gamla kulturmarker skapar en unik karaktär och attraktionskraft för besökare.

Natura 2000 är ett nätverk av områden för att bevara EU:s mest skyddsvärda arter och naturtyper. Urvalet av områden bygger på EU:s art- och habitatdirektiv samt fågeldirektiv. De flesta av Natura 2000-områdena i Vänern är även skyddade som naturreservat eller fågelskyddsområden.

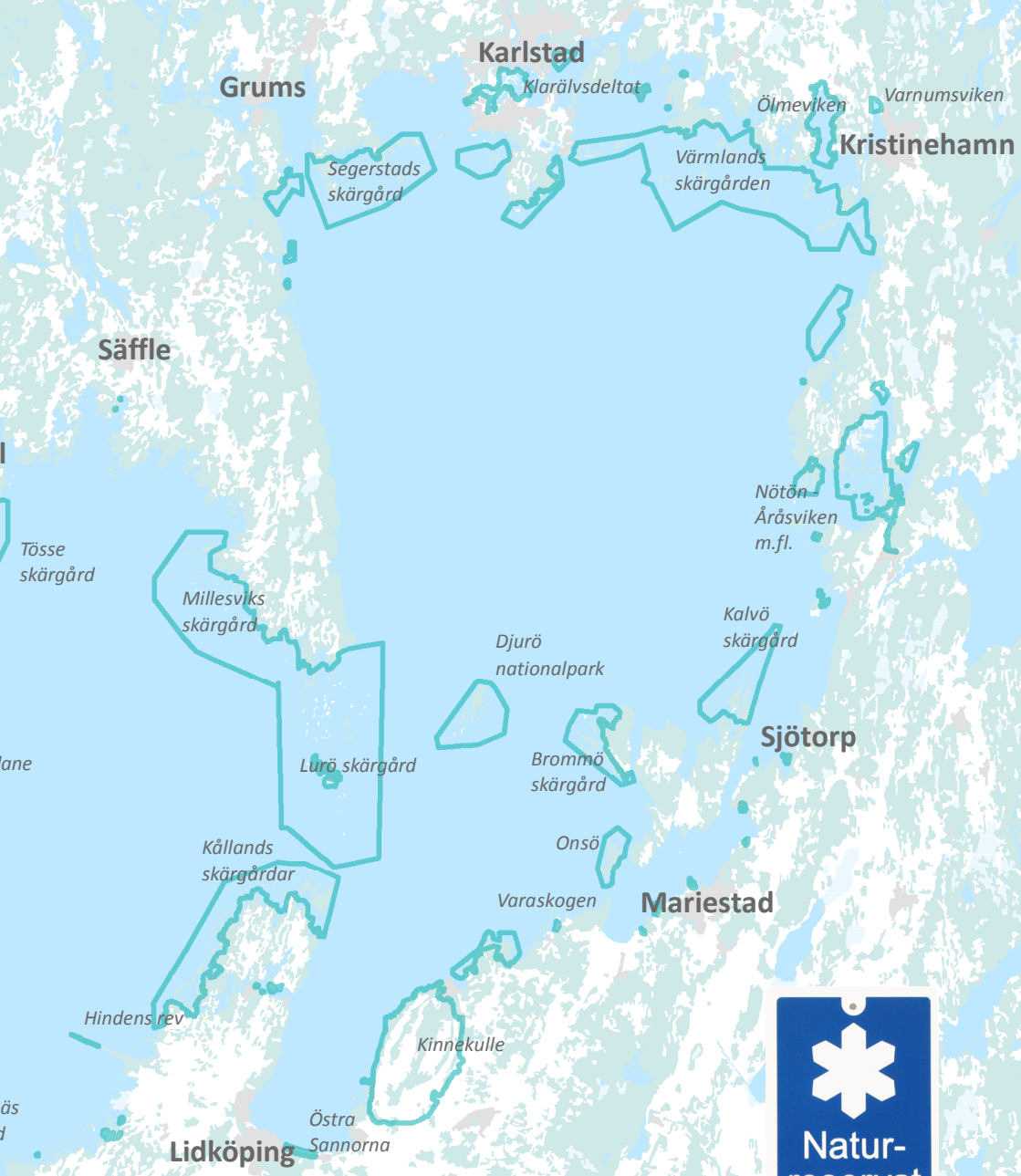
Fågelskyddsområden utgörs av små avgränsade områden som har till syfte att skydda känsliga häckningsplatser för fåglar. Tidsperioden för skydden varierar beroende på vilka arter som ska skyddas. De aktuella öarna är utmärkta på sjökort samt med väl synliga gula eller gulröda skyltar som är uppsatta i området.

Det finns även andra skyddsformer för värdefull natur och miljö i Vänern. Till exempel vattenskyddsområden som har till syfte att skydda dricksvatten samt biotopskydd och naturvårdsavtal. De sistnämnda används för att skydda mindre naturområden och biotoper.

Gränsmarkeringar för naturskyddade områden visas här på kartan oavsett vilken form av skydd som gäller.

Exempel på skyltar och symboler som du kan se i Vänernslandskapet som berättar om vilket typ av områdesskydd som gäller. Skyltar för fågelskyddsområden visar när tillträde är förbjudet.

Vänerlandskapets arter och miljöer

Ett plock av karaktäristiska arter och miljöer som du kan träffa på i Vänern.

Havsörn och fiskgjuse

Havsörnen är nordeuropas största rovfågel med ett vingspann på upp till 2,5 meter. Arten blev nästan utrotad under 1900-talet på grund av jakt och miljögifter men nu finns det återigen häckande havsörnar utmed hela Vänerkusten.

@mostphotos

En stor del av Europas fiskgjusar häckar i Sverige. Både örnar och fiskgjuse bygger ofta sina bon högt upp i en gammal tall med utsikt över vattnet. Havsörn och fiskgjuse är känsliga för störningar av människor under häckningen. Om du under sommaren hör eller ser en stor rovfågel som varnar bör du omgående lämna platsen.

@mostphotos

Hällmarkstallskog

Tallskog på magra berghällar är en vanlig naturtyp vid Vänern. På en del platser har tallskogen stått orörd av skogsbruk under en lång tid och därmed utvecklat en variation med både gamla och döda träd. Tallarna står ofta glest med god solinstrålning, något som uppskattas av många insekter. Naturliga bränder höll förr i tiden tallskogarna naturligt glesa.

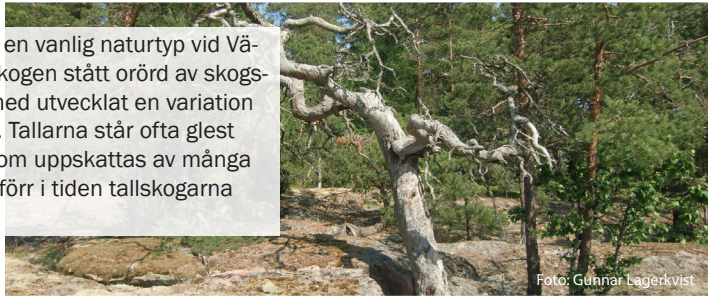

Foto: Gunnar Lagerkvist

Fågelskär

Skärgårdarnas kobbar och skär är en viktig miljö för kolonihäckande fåglar som tärnor, måsar, trutar och skarv samt flera andra arter som häckar i skydd av kolonierna, till exempel gäss, storlom och roskarl. Kolonihäckande måsfåglar vill ha fri sikt runt sina bon för att upptäcka fiender i god tid, därför väljer de helst skär helt utan buskar och träd. En stor koloni kan hjälpas åt att upptäcka och bekämpa rovdjur som kråka och mink. Vänerns fågelskär växer igen på grund av dagens reglering av vattennivån i sjön.

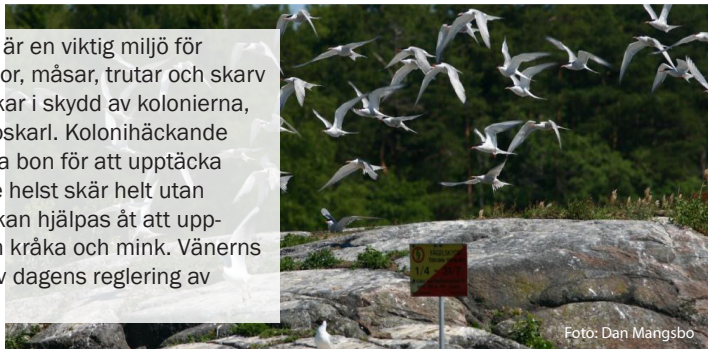

Foto: Dan Mångsbo

Öppna gräsmarker

Förr fanns det jordbruk på många öar i skärgården. Under 1900-talet har nästan alla skärgårdsjordbruk försvunnit och öarna växer snabbt igen med skog och buskar. I och med det försvinner de öppna markerna som ofta var väldigt artrika. Några exempel på minskande arter är till exempel växterna kattfot, jungfrulin och mandelblom, samt fåglarna stenskvätta, ängspiplärka och rödbena.

Foto: Mikael Solebris

När du besöker skyddade områden

Allemansrätten är en unik möjlighet för alla att röra sig fritt i den svenska naturen. Allemansrätten innebär samtidigt ett stort ansvar för djur och natur, hänsyn mot andra besökare och aktsamhet med markägares grödor.

Huvudregeln i allemansrätten är "Inte störa – inte förstöra".

Allemansrätten gäller även i skyddade områden, men den kan vara begränsad genom olika föreskrifter. Ibland kan den också vara utökad till förmån för friluftslivet.

Vilka bestämmelser som gäller i olika skyddade områden visas på skyltar i området. Många gånger finns där också annan information som hjälper dig att hitta och som berättar om områdets natur- och kulturvärden. Via länsstyrelsernas webbplatser och presentationer av naturreservaten går det även att läsa om värden, föreskrifter och bestämmelser för området.

Lake Vänern is the largest lake in Sweden and the third largest in Europe. The archipelago with thousands of islands and small skerries have been kept open by natural causes. But old pine forests and former open islands, skerries and pastures are now threatened by overgrowth due to lack of disturbances such as grazing cattle, fire and fluctuations in water levels.

The rich birdlife in the archipelago is dependent on open nesting environments for colony nesting species such as terns and gulls. White-tailed eagle and Osprey are characteristic birds for the archipelago of Vänern, and they need strong, old trees to carry their big nests.

Lake Vänern holds many Natura 2000 areas with both high conservation values and high recreation values. Most of them are also protected as nature reserves. Some rules in nature reserves restrict the right of public access, others expand it. We can sum it up with the phrase // Don't disturb - don't destroy"

Länsstyrelsen
Värmland

LIFE Vänern är ett projekt där två länsstyrelser samarbetar i Vänern kring skärgårdslandskapets olika naturvärden.

Projektet delfinansieras av LIFE Nature, EU:s fond för skötsel av naturområden som ingår i nätverket Natura 2000.

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

